

İSTANBUL'DA YARATICI ENDÜSTRİLER ¹

CREATIVE INDUSTRIES IN ISTANBUL

Dr. Ahmetcan ALPAN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, mail:ahmetcan.alpan@msgsu.edu.tr
İstanbul/Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1455-2060

Cite As: Alpan, A. (2021). "İstanbul'da Yaratıcı Endüstriler", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(54): 3689-3699.

ÖZET

1990'lardan bu yana giderek kentlerin gündeminde önemli bir yere sahip olan yaratıcı endüstriler, basitçe fikri mülkiyet haklarına konu olan tüm sektörleri içermektedir. Türkiye'nin yaratıcı endüstriler alanında en önemli odağı olan İstanbul'da birçok yaratıcı sektör yer almaktadır.

Bu makale kapsamında yaratıcı endüstrilerin İstanbul'daki dinamikleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Yaratıcı endüstrilerin kentte nerelerde ve ne şekillerde yer alacaklarını yönlendiren planlama ilkeleri, politikalar ve yaratıcı endüstrilerin gelişmesi için verilen destekler incelenmiş, ortaya konulan politikaların ne ölçüde hayata geçtiği irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı endüstriler, İstanbul, Şehir planlama

ABSTRACT

Creative industries, which have an important role in the agenda of cities since 1990's, can simply be defined as all sectors that are subject to intellectual property rights. There are several different creative sectors present in İstanbul, which is the most important center for creative industries in Turkey.

This article aims to analyze the dynamics of creative industries in İstanbul The planning principles and policies that guide how and where the creative industries will take place in the city, and the funding programs that aim to support creative sectors were observed and it is examined to what extent those policies were realized.

Key words: Creative industries, İstanbul, City planning

1. GİRİŞ

Yaratıcı endüstriler son yıllarda giderek artan bir öneme sahiptir. Bu önemin en büyük sebeplerinden biri yaratıcı endüstrilerin ortaya koyduğu ekonomik değerdir. Türkiye'de de dünya genelindeki tabloya paralel olarak yaratıcı endüstrilerin ekonomik hacmi artış göstermektedir.

Günümüzde ulus devletlerin eski önemini kaybetmiş olması ile eskiden ülke ölçeğinde ele alınan birçok konuda kentler ön plana çıkmıştır. Bu durumu yaratıcı endüstriler ve kültürel endüstriler üzerinden de okumak mümkündür. Kültürel endüstriler 20. Yüzyıl sonlarına kadar ülkeler üzerinden tartışılan bir konu iken özellikle 1980'lerden itibaren gerek konu ile ilgili literatür gerekse politikaların düzeyinde ülkeler yerine kentler ağırlık kazanmıştır. Moda tasarımı dünyasında "büyük dörtlü" olarak anılan New York, Paris, Milano ve Londra moda haftalarının düzenledikleri ülkeler değil kentler ile anılıyor olması da bu durumu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada Türkiye'de yaratıcı endüstrilerin yer aldığı en temel odak olan İstanbul'da yaratıcı endüstriler ve kültür endüstrilerini desteklemeye ve geliştirmeye yönelik politikalar çerçevesinde güncel durum ortaya konulmuştur.

2. YARATICI ENDÜSTRİLER VE KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ

Kültürün endüstrileşmesi 20. Yüzyılın ilk çeyreğinden sonra üzerine konuşulmaya başlanan bir konu olmuştur. "Kültür endüstrisi" kavramı üzerine 1936'da yazan Benjamin (1968), Adorno ve Horkheimer (1943) konuyu o dönemde kültürel üretimdeki mekanikleşmenin neden olduğu dönüşümler ve kültürün endüstriyelleşmesi ile beraber kültür-sanat eserlerinin özgünlüklerini yitirmeye başlaması boyutu ile ele almışlardır. Benjamin (1968), sanat eserlerinin mekanik yeniden üretim teknikleri ile çoğaltılmaya başlamalarıyla "aura"larını yitirmeye başladıklarını ifade eder. Öte yandan kültürün endüstrileşmesi aynı zamanda daha geniş kitlelere ulaşmasını da sağlamıştır.

¹ Bu çalışma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde yürütülen "İstanbul'da Yaratıcı Kümeleme: Moda Tasarımı Sektörü" başlıklı doktora çalışmasından türetilmiştir.

1980'lere gelindiğinde kültür endüstrisi yerine daha parçalı bir yapıya işaret eden “kültürel endüstriler” kavramının kullanılmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde üretim ve dağıtım biçimlerindeki dönüşümler ile kültürün demokratikleşmesi üzerine yapılan vurgu ön plana çıkmaktadır (Miége, 1989).

1990'lara gelindiğinde terminolojinin “kültürel endüstriler”den “yaratıcı endüstriler”e doğru bir dönüşüm geçirdiği görülür. Yaratıcılığın ekonomi ile ilişkisinin gündemde yer bulmaya başlaması da bu yıllarda gerçekleşmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren sektörel bir dönüşüm geçiren ve sanayinin ülke ekonomisindeki payının hızla azaldığı İngiltere’de sanayi alanlarının yeniden değerlendirilmesinde yaratıcı endüstriler bir fırsat olarak görülmüştür. DCMS’in 1998 tarihli Yaratıcı Endüstriler Haritalama Dokümanı’na göre İngiltere’de 1.4 milyon kişinin istihdam edildiği ve yaratıcı sektörler, ekonominin büyük ve gelişen bir bileşenidir. Yaratıcı sektörlerde yılda 60 milyar sterlin katma değer oluşturulduğu ve bunun da Birleşik Krallık toplam milli gelirinin %5’i olduğu ortaya konmuştur. DCMS’e göre yaratıcı endüstriler kapsamına giren sektörler reklamcılık, mimarlık, antika, el işçiliği, tasarım, moda, film, eğlence yazılımları, müzik, performans sanatları, yayıncılık, yazılım, televizyon ve radyo şeklinde belirlenmiştir.

İngiltere ekonomisinde yaratıcı endüstrilerin önemi üzerine yapılan bu çalışmanın ardından özellikle sanayisizleşme süreçlerinin yaşandığı ülkelerde de yaratıcı endüstrilerin ekonomik önemine dikkat çeken çalışmalar yapılmıştır ve yaratıcı sektörlerin ekonomiye sağlayabileceği katkılar üzerine yapılan tahminler doğrultusunda bu sektörlerin belirsizlik ortamındaki ekonomiler için bir kurtarıcı olabileceği görüşü benimsenmiştir (Gertler, 2004; Boyle, 2006; Gwee, 2009).

Bu alanda yapılmış birçok çalışma yaratıcılığın endüstriyel üretime sağladığı katma değer, kentlerin markalaşmasını sağlaması ve turizmi desteklemesi, küçük ve orta ölçekli firmaları teşvik etmesi gibi sebeplerle ekonomik gelişmeyi desteklediğini ve istihdam sağladığını ortaya koyar (Cunningham, 2002; Hall, 2000; Evans, 2009a).

Yaratıcılık- kent ilişkisi üzerine tartışmaların yoğunlaştığı bir diğer başlık Richard Florida’nın (2002) ortaya attığı “yaratıcı sınıf” kavramıdır. Florida’ya göre yaratıcı endüstrilerde çalışan kişiler yaratıcı sınıfı oluşturmaktadır. Bu kesimde bilim insanları, mühendisler, üniversite hocaları, şairler, yazarlar, aktörler, sanatçılar, tasarımcılar, mimarlar yer alır. Bu merkez grubun dışında aynı zamanda ileri teknoloji, mali hizmetler, hukuk ve sağlık hizmetleri ve işletmecilik sektörlerinde çalışan “yaratıcı profesyoneller” de yaratıcı işgücünün parçasıdır.

Kentler yaratıcı sınıf mensuplarını çekmek amacıyla belli standartları sağlamaya yönelik politikalar geliştirebilirler. Florida, yaratıcılığın yeni coğrafyasını ve bunun ekonomik sonuçlarını anlamak için 3T teorisini geliştirmiştir. Florida’nın 3T olarak adlandırdığı bu teorinin açılımı teknoloji, yetenek ve tolerans² Florida’ya göre yaratıcılık ve yaratıcı sınıfın üyeleri, bu üç kritik faktöre de sahip olan yerlere kök salmaktadır. Tolerans, farklı yaşam tarzları, ırklar ve etnik kökenler karşı açıklık ve kapsayıcılık, yetenek, lisans veya üstü bir diploma sahibi olmak, teknoloji ise, bir bölgedeki inovasyon ve ileri teknoloji gruplarının yoğunluğu olarak tanımlanmaktadır.

Yaratıcılık ve kent üzerine odaklanan bir diğer kavram Charles Landry (2000) tarafından ortaya atılmış olan “yaratıcı kent” kavramıdır. Landry, yaratıcı kentin özelliklerini tanımlarken bir yaratıcı kent oluşturmak için neler yapılabileceğini anlatır. Landry’ye göre yaratıcı kent olabilmek ekonomik veya sosyal şartları sağlamanın ötesinde şehrin fiziksel ve yönetsel her alanına yaratıcılık kültürünün yerleşmesi ile mümkündür.

Landry (2000)’ye göre yaratıcı kent olabilmek için geliştirilmesi gereken başlıca yedi etken vardır: işgücü kalifikasyonu, liderlik, beşeri çeşitlilik, organizasyonel kültür, yerel kimlik, kentsel mekanlar ve olanaklar, ağ dinamikleri.

Yaratıcı kent konusunda yapılmış en geniş kapsamlı çalışmalardan biri de UNESCO’nun yaratıcı kentler ağıdır (Unesco Creative Cities Network). Unesco Creative Cities Network (UCCN) 2004 yılında kültürel çeşitliliği ve yaratıcılığı yerel ekonomilerinin stratejik faktörleri olarak tanımlamış yerel yönetimler ile işbirliğini geliştirmek üzere kurulmuştur. 2018 yılı itibarıyla 72 ülkede 180 üye kentten oluşmakta ve yedi yaratıcı alanı kapsamaktadır. Bunlar zanaat ve halk sanatları, tasarım, film, gastronomi, edebiyat, müzik ve medya sanatları alanlarıdır (URL-1). İstanbul da “tasarım kenti” olarak UNESCO’nun yaratıcı kentler ağındaki yerini almıştır.

² Technology, talent, tolerance

3. İSTANBUL'DA YARATICI ENDÜSTRİLER

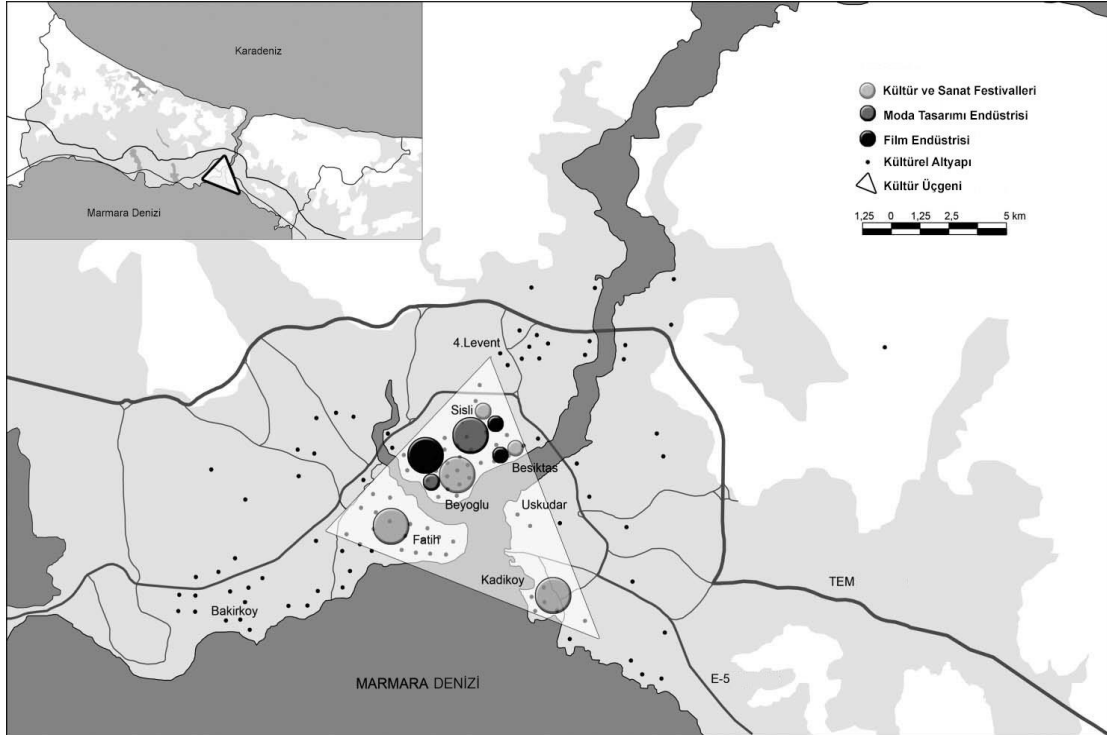
Yaratıcı endüstriler 1980'lerden bu yana öncelikle batılı ülkelerden başlamakla beraber, giderek daha yaygın biçimde kentsel politikalar ve kent gündeminde kendine önemli bir yer edinmiştir. Bu alandaki yaygın görüş bazı kentlerin yaratıcı potansiyelinin daha yüksek olduğu yönündedir. Bununla ilgili çeşitli kriterler tanımlanmıştır. Bunlar arasında kentin tarihi ve kültürel mirası, toplumsal yapısı ve yaşam kültürü, kentsel mekanların kalitesi, ekonomik tabanının yapısı eğitim olanakları gibi birçok öge vardır. İstanbul, bu kriterler çerçevesinde ele alındığında yaratıcı endüstriler için çekici olan birçok özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu durum İstanbul'u yaratıcı sektörler için Türkiye'nin en önemli merkezi konumuna taşımıştır. Evren, Enlil ve Dinçer (2010) bu durumu şu şekilde açıklar:

“Uluslararası bağlantılara sahip moda tasarımcılarının neredeyse tamamı ve film yapım şirketlerinin önemli bir bölümü İstanbul'da yer seçmiştir. Benzer bir biçimde İstanbul, Türkiye'nin uluslararası rekabet gücü yüksek pek çok festivaline ev sahipliği yapmaktadır. Bu noktadan hareketle İstanbul'un, yaratıcı kentlerin sahip olduğu, kentsel canlılık, kültürel zenginlik, çeşitlilik, tarihi özelliği olan mekânların varlığı, hareketlilik, sokak kültürü, genç ve nitelikli işgücü gibi pek çok özelliği bünyesinde barındırması nedeniyle kültür ürünlerinin üretimi ve tüketimi açısından Türkiye'nin merkezi konumunda olduğunu söyleyebiliriz.”

Türkiye'de yaratıcı endüstrilerin hangi illerde yoğunlaştığını anlamak amacıyla Lazzeretti vd. (2015) tarafından yaratıcı endüstrilerde istihdam edilen nüfus esas alınarak Location Quotient (LQ) hesaplaması yapılmıştır. 1,00 üzerindeki değerlerin Türkiye ortalaması üzerinde yaratıcı endüstri istihdamına işaret ettiği çalışmanın sonucunda İstanbul (1,71) ve Ankara'nın (1,53) öne çıktığı görülmektedir (Lazzeretti vd., 2015). İstanbul için hangi yaratıcı sektörlerin öne çıktığı incelendiğinde ise Film, video ve müzik (2,64), radyo ve tv (2,00), yayıncılık (1,98), reklamcılık (1,93) ve eğlence ve sanat (1,71) Türkiye ortalaması üzerinde istihdam değerleri ile dikkat çekmektedir (Lazzeretti vd., 2014).

Yaratıcı endüstriler için bir merkez niteliği taşıyan İstanbul'da bu sektörlerin nerelerde yoğunlaştığı incelendiğinde kent merkezinin baskınlığı dikkat çekmektedir. Yaratıcı endüstrilerin İstanbul'da yer seçimi ele alan Enlil vd. (2011) İstanbul'un merkezinde “kültür üçgeni” adını verdikleri bir alan tanımlarlar:

“Yerel düzeyde, kültürel endüstriler bağlamında incelenen sektörler, belirli istisnalar dışında, Porter'ın (1995) belirttiği gibi kent merkezinin avantajlarından yararlanmak üzere metropolün çekirdeğinde kümelenme eğilimindedir. Bu alana İstanbul'un “kültür üçgeni” adını veriyoruz. Kültür üçgeni tarihi merkezde Fatih, Haliç'in kuzey kıyılarında Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli ve Anadolu yakasında Kadıköy'ü kapsar. Kültür üçgeni müzelerin çoğunu, tiyatroları, sinemaları, kültür merkezlerini, İstanbul'un zengin kültürel yaşantısını destekleyen tarihi ve kültürel mirası yansıtan anıtsal yapıları ve sivil mimari örneklerini barındırır.”

Şekil 1. İstanbul Kültür Üçgeni
Kaynak: (Enlil ve Diğ., 2011)

Enlil vd. bu kümelenme eğilimini destekleyen başlıca üç boyut öne sürer:

Birinci boyut kümelenmenin düşey boyutudur. Buna göre 1980'lerden sonra yaygın olarak benimsenen esnek üretim modeli ile birbirini tamamlayan çok sayıda küçük ölçekli firmanın birlikte çalışması gerekmiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan ilişki ağlarının organizasyonu firmaların coğrafi olarak birbirine yakın olmasını gerektirir.

İkinci boyut, kümelenmenin yatay boyutudur. Belirli bir alanda benzer üretimler yapan birçok firmanın birarada yer alması kaçınılmaz olarak bir rekabet ortamı doğurur. Bu rekabet ortamında öne çıkmak isteyen firmalar kentin prestijli kısımlarında yer almak isterler. Bu durum birçok yaratıcı firmayı kültür üçgenine içine itmiştir.

Kümelenmenin üçüncü boyutu kurumsal boyuttur. Firmaların birbirine yakın yer almaları ile bir sinerji oluşmaktadır. Bu noktada restoranlar, barlar ve kafeler yüz yüze ilişki kurulabilen mekanlar olarak özel bir önem taşımaktadır ve örtük bilginin paylaşılmasını sağlamaktadır.

Aksoy ve Enlil (2011), Kültür Ekonomi Envanteri İstanbul 2010 çalışmalarında kültür ekonomisinin mekânsal analizini yapmışlar ve daha önce ortaya konulmuş olan kültür üçgenine ek olarak İstanbul'un merkezi iş alanının yer aldığı Levent-Maslak hattı ve yakın çevresini de katmışlardır.

Şekil 2. : İstanbul kültür ekonomisi kültür altyapılarının coğrafi dağılımı ve kültür ekonomilerini oluşturan işkollarında faaliyet gösteren firmaların yer seçimleri
Kaynak: (Aksoy ve Enlil, 2011)

Bu yaklaşımda kültür üçgenine eklenmiş olan ve kentin merkezi iş alanını kapsayan ikinci üçgen kültürel üretim ve tüketim faaliyetlerinden çok yazılım, tasarım gibi yaratıcı endüstri alanlarının var olduğu bir alanı temsil etmektedir.

İstanbul'da yaratıcı endüstrilerin ekonomi içindeki yeri ve diğer sektörler ile ilişkisi değerlendirildiğinde hem kentin ekonomik yapısı içindeki diğer alanlardan beslendiği hem de ekonomiyi canlandırıcı bir etkisi olduğu görülmektedir.

1990'lı yıllara kadar sanayinin açık şekilde baskın olduğu İstanbul'da sektörel dönüşüm hizmetler sektörünün giderek ağırlık kazanması yönünde gerçekleşmektedir. Sanayi kent merkezinden uzaklaşmış olmakla beraber işgücünün %32'si sanayi sektöründe, %60'ı hizmetler sektöründe, %8'i de tarım sektöründe çalışmaktadır (İBB, 2009). 2009 tarihinde yürürlüğe girmiş olan İstanbul 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın hedeflerine göre istihdam yapısının, 2023'e kadar %70 hizmet, %25 sanayi ve %5 tarım olması; uzun vadede ise bu değerlerin sırasıyla %75, %20 ve %5 olması öngörülmektedir (İBB, 2009).

İstanbul'da sanayi sektörü 20. Yüzyılın büyük bölümünde sahip olduğu baskın konumu kaybederken halen hatırı sayılır bir paya sahiptir. Kentin ekonomik yapısında hizmet sektörü baskın hale gelmiştir ve bu çerçevede yaratıcı hizmetlerin rolü giderek artmaktadır. Öte yandan İstanbul'da yaratıcı endüstriler sanayi ile birbirini destekler konumdadır. Enlil & Evren (2011) yaratıcı sektörlerin İstanbul'da kendilerine kalıcı bir yer edinmesinin ancak ve ancak sırtını güçlü bir üretim geleneğine yaslaması ile mümkün olacağını öne sürer. Bu bağlamda İstanbul'da yer alan yaratıcı sektörler arasında sanayiye besleyen ve sanayiden beslenenler olduğu gibi sanayiden bağımsız olarak var olanlar da mevcuttur.

Yaratıcı endüstriler sanayide katma değer artmasına yaptığı önemli katkının yanı sıra kentin tanıtımında da önemli rol oynamaktadır. Evren vd. (2010) yaratıcı endüstrilerin kente temel katkılarından birinin kentin tanınırlığına yaptığı katkı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle kentte düzenlenen İstanbul Bienali, moda haftası, tasarım haftası gibi etkinlikler uluslararası düzeyde ilgi çekmektedir ve kentin uluslararası ağlara entegre olmasını desteklemektedir.

Kent için önemi giderek artmakla beraber yaratıcı endüstriler kentsel politikalarda hak ettiği yeri bulamamaktadır. Halen İstanbul'un yerel yönetimleri tarafından oluşturulmuş yaratıcı endüstrilere yönelik bir stratejik planı veya kültür politikası üzerine yapılmış bir belgesi ya da çalışması yoktur.

Doğrudan yaratıcı endüstriler üzerine geliştirilmiş bir politika dokümanı olmamakla beraber 2009 tarihinde yürürlüğe giren 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kapsamında İstanbul'da gelişme potansiyeli bulunan yaratıcı sektörler "kültür endüstrileri" adı altında ele alınmıştır. Bu kapsamda İstanbul Çevre Düzeni Planı'nın mekânsal kararlarına yön verecek ve kültür endüstrileri arasından kritik öneme sahip olduğu düşünülen dört sektör tanımlanmış ve plan raporu kapsamında araştırılmıştır. Bu sektörler film, festivaller, moda/tekstil tasarımı ve yazılım sektörleridir (İBB, 2009: 259).

Plan raporunda kültür endüstrileri başlığı altında bu dört sektörün İstanbul için önemi açıklanırken raporun çeşitli diğer kısımlarında kültür endüstrilerine referans verilmiştir. Bunlardan biri turizme yönelik strateji ve hedeflerdir. Bu başlık altında kültür endüstrilerine yönelik iki hedef vardır:

-Kültür endüstrileri ve bu sektörlerde çalışan insanların kümelendiği 'Kültür Odakları'nın desteklenmesi (İBB, 2009: 524).

- Merkezde sanayi alanlarının boşaltılmasıyla oluşacak alan kapasitesinin bilgi ekonomisi, kültür endüstrileri ve hizmetler sektörüne yönelik kullanılması (İBB, 2009: 524).

Bu hedeflerin turizm stratejileri altında yer alması, kültür endüstrilerinin kentteki varlığının turizm için de tetikleyici bir etmen olduğu düşüncesinin göstergesidir.

Plan kapsamında İstanbul'un çeşitli bölgeleri için farklı plan kararları alınmıştır. Bu bölgelerin bazılarında alınan kararlar kapsamında kültür endüstrileri de yer almıştır. "Merkezi İş Alanı ve Bütünleşme Bölgesi" başlığı altında kültür endüstrilerine şu şekilde referans verilmiştir:

"Mevcut sanayi alanlarının bir kısmının yer değiştirme ve ticaret-hizmetler fonksiyonuna dönüşme eğiliminde olduğu Topkapı, Kağıthane, Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa bölgelerinde ticaret ve hizmet sektörüne geçiş olanakları değerlendirilmiştir.

Dönüşümün kısa sürede gerçekleşebilmesi için mevcut sanayi dokusunda, kullanılabilir değeri olan sanayi binalarının korunup, fonksiyon değişikliği yapılarak eğitim, kültür endüstrileri alanlarına dönüşümü desteklenmektedir. (İBB, 2009: 621)

Ulusal ve uluslararası boyutta yönetim, kontrol, koordinasyon fonksiyonları, finans kuruluşları ile en üst düzeyde ihtisaslaşmış ticaret ve hizmet fonksiyonlarının ve MİA fonksiyonlarını destekleyecek kültür endüstrileri, donatı alanları, konaklama tesisleri ile konut kullanımlarının yer alacağı merkezi iş alanı (MİA) ile MİA üzerindeki baskıyı azaltacak, içerdiği fonksiyonlar açısından MİA ile bütüncül olarak ele alınması gereken bölgedir.

Merkezi iş alanı ve MİA ile bütünleşmesi öngörülen bölgede ticaret ve hizmete dönüşmesi öngörülen mevcut sanayi alanlarının tür ve özelliklerine göre kent içindeki ya da yakın çevresindeki organize sanayi bölgeleri ile Plan'da belirlenen sanayi alanlarına desantralizasyonu esastır". (İBB, 2009: 730)

"Geleneksel Merkez" başlığında hem kültürel endüstrilere yönelik mevcut oluşumların sürdürülmesi hem de gelecekteki dönüşümlerde kültürel endüstrilere yer verilmesinden şu şekilde söz edilmiştir:

Tarihi Yarımada, Beyoğlu Kentsel Sit Alanı ve Kongre Vadisi'nin bir kısmını kapsayan bölgenin geleneksel merkez niteliği korunmaktadır. Bu bölgenin ana kamusal yapıları barındırması, erişilebilir olması, hizmet sektörünün ve ofis kullanımlarının yoğun olması ve kentin ekonomik çekiciliğinde oynadığı "lokomotif" rolün

önemi göz önüne alınarak; bölgenin tarihselliğinden gelen kimliği, silueti ve tarihi-kültürel dokusuyla uyumlu olmak, konut işlevini tehdit etmemek, işlevsel çeşitlilik ilkesine uymak şartı ile mevcut kültür, turizm, perakende ticaret, büro faaliyetleri, kültür endüstrileri, yabancı kurum ve kuruluşlarıyla kentin prestij alanı olma fonksiyonu daha nitelikli hale gelerek devam edecektir. Bu alanda, yukarıda belirtilen koşullara uyan üst düzey hizmet faaliyetlerinin de yer alması benimsenmektedir. Tarihi Yarımada'da bulunan üretim alanlarının; öncelikle eğitim, kültür endüstrileri ve hizmet sektörü için potansiyel yatırım alanı olarak ele alınması hedeflenmektedir. (İBB, 2009: 621)

Kentin tarihsel gelişimi esnasında oluşmuş ve günümüze kadar ulaşmış olan Tarihi Yarımada, Beyoğlu Kentsel Sit Alanı ve Kongre Vadisi'nin bir kısmını kapsayan geleneksel merkezde; tarihi ticaret ve hizmet faaliyetleri, turizme yönelik konaklama tesisleri, kültür endüstrileri ile konut kullanımları korunarak gece-gündüz yaşayan bir merkez oluşumu sağlanacaktır. Geleneksel merkezde, konut işlevinin tehdit edilmemesi, işlevsel çeşitlilik ilkesine uyulması ve mevcut dokuyla uyumlu olması koşulu ile üst düzey hizmet faaliyetleri, ofis kullanımları ve kamusal yapılar yer alabilir. (İBB, 2009: 730)

“Ticaret, Turizm, Kültür ve Konut Alanı” olarak tanımlanan bölge için alınan plan kararlarında ise kültür endüstrilerinin yeri aşağıdaki satırlarda görülmektedir:

Kadıköy ve Üsküdar geleneksel merkezleri ile Kadıköy-Harem-Haydarpaşa koridorunu kapsamaktadır. Ticaret, Turizm, Kültür ve Konut Alanı olarak tanımlanan Kadıköy ve Üsküdar geleneksel merkezleri ile Kadıköy-Harem-Haydarpaşa koridoru; bölgenin doğal, kültürel, tarihi kimliği, bölgenin silueti ve mevcut kentsel dokunun niteliği göz önünde bulundurularak geliştirilecektir. Bu bağlamda; konut işlevini tehdit etmemek, işlevsel çeşitlilik ilkesine uymak, mevcut dokuyla uyumlu olmak şartı ile bu alanda üst düzey hizmet faaliyetlerinin de yer alması hedeflenmektedir. Geleneksel merkezde olduğu gibi alanda turizm olanakları ve kültür endüstrilerinin geliştirilmesi desteklenecektir. (İBB, 2009: 621)

Kadıköy ve Üsküdar merkezleri ile Kadıköy-Harem-Haydarpaşa koridorunu kapsayan “ticaret, turizm, kültür ve konut alanında”; bölgenin doğal, kültürel, tarihi kimliği ve mevcut kentsel dokunun niteliği göz önünde bulundurularak ticaret ve hizmet faaliyetleri, turizme yönelik tesisler, kültürel-sanatsal ve rekreatif amaçlı kamusal kullanımlar (tiyatrolar, sinemalar, opera, konferans ve sergi salonları, müzeler, parklar vb.), kültür endüstrileri ve konut kullanımlarının yer alması ile gece-gündüz yaşayan bir merkezin oluşturulması sağlanacaktır. Bu merkezde; konut işlevinin tehdit edilmemesi, işlevsel çeşitlilik ilkesine uyulması ve mevcut dokuyla uyumlu olması koşulu ile üst düzey hizmet faaliyetleri de yer alabilir. (İBB, 2009: 730)

Plan hükümlerine göre MİA ve Bütünleşme Bölgesi, Geleneksel Merkez, Ticaret, Turizm, Kültür ve Konut Alanı kültür endüstrilerinin yer alacağı alanlar olarak belirlenmiş olmakla beraber geniş alan ihtiyacı gerektiren durumlar için bu bölge dışında da gelişme alanlarının oluşturulması öngörülmüştür. Bu amaçla, mevcut kültür üçgeni dışında, örneğin boşalan sanayi alanları bir potansiyel olarak kullanılabilir. (İBB, 2009: 645).

Ayrıca plan kapsamında oluşturulması öngörülen birinci derece merkezler, ikinci derece merkezler ve kültür odaklı turizm alanlarında da kültür endüstrilerine yer verilmiştir.

MİA'ya baskıyı azaltacak birinci derece merkezlerde; üst düzey hizmet fonksiyonları; merkezi iş alanına göre daha küçük ölçekli firmalar, bürolar, iş hanları, mağazalar, teşhir mekanları vb. ticaret ve hizmet fonksiyonları; sigorta acenteleri ve banka şubeleri vb. finans fonksiyonları ile konaklama tesisleri, eğlence, yeme-içme, sosyal, kültürel, yönetim, eğitim ve sağlık tesisleri ile belediye hizmet alanları gibi teknik ve sosyal altyapı alanları ve kültür endüstrileri yer alabilecektir. Bu merkezlerde, belirtilen fonksiyonlarla birlikte konut kullanımı da yer alabilir. Birinci derece merkez olarak belirlenen Yenibosna Basın Aksı, Kartal ve Kozyatağı-Ataşehir merkezleri alt ölçekli planlarda üst düzey hizmet odaklı merkez olarak Planlanacaktır. (İBB, 2009: 731)

Etki alanındaki yerleşmelerin ticaret ve hizmet ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ihtisaslaşmış ticaret ve hizmet fonksiyonları ile metropoliten merkez alanı ve çevre merkezler ile iletişim kurabilen, kentin gelişme potansiyeli ve lineer mekansal gelişimi çerçevesinde nüfus desantralizasyonunu sağlayacak ticaret, hizmet ve donatı alanlarının ve kültür endüstrilerinin yer alacağı merkezlerdir. Bu merkezlerde, belirtilen fonksiyonlarla birlikte konut kullanımı da yer alabilir. (İBB, 2009: 731)

Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve turizm potansiyelinin yüksek olduğu kültür odaklı turizm alanlarında; içerisinde yer aldığı dokuya uyumlu olacak şekilde turizm sektörüne hizmet edecek yeme-içme, eğlence, kültürel faaliyetler, alışveriş birimleri, turizme yönelik küçük ölçekli üretim atölyeleri, el sanatları gibi ticaret ve hizmet fonksiyonları ile kültür endüstrileri yer alabilecektir. Kültür turizminden doğacak konaklama talebini karşılayacak turizm tesisleri, alt ölçekli planlarda ilgili mevzuat doğrultusunda planlanması esastır. (İBB, 2009: 734)

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kapsamında kültür endüstrileri üzerine yapılmış tespitler ve verilmiş hükümlerin kapsamı bazı temel başlıklar altında ele alınabilir. Bunlardan biri kültürel endüstrilerin turizmi

destekleyici bir alan olarak görülmesidir. Plana göre kültür endüstrileri özellikle kültür turizmini destekleyecek bir unsur olarak görülmekte ve kültür turizmi stratejileri kapsamında ele alınmaktadır.

İkinci bir başlık sanayi alanlarının dönüşümüdür. Kültür endüstrileri alanında çalışan kişi ve firmaların genellikle düşük kira ve geniş alanlar sunan terk edilmiş sanayi alanlarını kullanma eğilimi bir fırsata çevrir. Plan kapsamında merkezde yer alan sanayi alanlarının desantralize edilmesi hedefi ile paralel olarak bu alanlarda kültür endüstrilerinin konumlanması öngörülmektedir.

Üçüncü bir başlık merkezi iş alanı için kültür endüstrilerinin destekleyici nitelikte görülmesidir. Buna göre MİA ve çevresinde yer alan hizmet sektörü ağırlıklı yapıyı desteklemek üzere bu alanlarda yer alması öngörülen işlevlerden biri kültür endüstrileridir. Özellikle planda belirlenen İstanbul için stratejik öneme sahip dört kültür endüstrisi alanı arasında yer alan yazılım sektörü hizmet sektörünü destekleyici bir görev üstlenebilir.

Dördüncü ve son olarak kültür endüstrilerinin İstanbul'un sektörel yapısında yerini alması hedeflenmektedir. Bu kapsamda plan ile oluşturulması önerilen yeni birinci derece ve ikinci derece merkezlerde kültür endüstrilerinin de yer alması planlanmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan bu plan, ölçeği ve yapısı gereği doğrudan uygulamaya dönük hazırlanmış bir plan değildir. Plan hükümleri, alt ölçekli planlar ve kent bütünü veya parçaları için çizilecek vizyon ve oluşturulacak stratejilerde bir yol gösterici olacak şekilde yönlendirici niteliktedir. Bu durum göz önünde bulundurularak 2009 yılında planın yürürlüğe girmesinden bu yana geçen sürede planda kültür endüstrilerine yönelik öngörülerin ne kadar karşılık bulduğu irdelendiğinde kültür endüstrilerinin kentteki gelişiminin planın etkilerinden bağımsız olarak kentin mevcut dinamikleri doğrultusunda geliştiği söylenebilir. Temel olarak planın kentte kültür endüstrilerinin mekânsal konumlanışına ilişkin en önemli hükümlerinden biri mevcut kent merkezi üzerindeki baskıyı hafifletmek amacıyla kentin doğu ve batı kesimlerinde oluşturulması planlanan yeni merkezlerde kültür endüstrilerinin yer almasını sağlamaktır. Kültürel ve sanatsal etkinlikler ele alındığında özellikle ilçe belediyeleri tarafından yapılan kültür yatırımları ile kültürel etkinliklerin artık kent merkezi dışında da eskiye oranla daha erişilebilir olduğunu söylemek mümkündür. Fakat kültür endüstrilerinin halen ağırlıklı olarak kent merkezinde konumlanmayı sürdürdükleri söylenebilir.

Yönlendirici nitelik taşıyan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı kapsamında ortaya konmuş hükümlerin gerçekleştirilmesine yönelik izlenecek adımları ve yapılacak yatırımları tanımlaması beklenen "İBB 2010-2014 Kurumsal Stratejik Plan Raporu"nda ve "İBB 2015-2019 Kurumsal Stratejik Plan Raporu"nda kültür endüstrilerinin geliştirilmesine ilişkin herhangi bir strateji yer almamaktadır.

Yaratıcı endüstrilere yönelik İBB tarafından geliştirilmiş somut bir politika olmadığını, çevre düzeni planı kapsamında ortaya konmuş olan hedeflerin de karşılıksız kaldığını söylemek mümkünken İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) tarafından hazırlanan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı ve 2014-2023 Bölge Planı kapsamında yaratıcı endüstrilerin ele alınmış olduğu görülmektedir.

2010-2013 İstanbul Bölge Planı'nda belirlenen beş temel gelişme ekseninden biri "Küresel Rekabet Edebilirlik"tir. Bu ekseninde belirlenen dokuz temel stratejik amaçtan biri de "yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi"dir (İSTKA 2010).

Bu stratejik amaç doğrultusunda belirlenmiş olan hedefler aşağıdaki gibidir:

- ✓ Bölgenin yaratıcı endüstrilere ilişkin potansiyelinin belirlenmesi
- ✓ Çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi ve ilgili insan kaynağının bölgeye çekilmesi
- ✓ Yaratıcılığı destekleyecek şekilde sektörler arası iletişim ve işbirliğinin desteklenmesi ve kümelenmenin teşvik edilmesi
- ✓ Girişimcilik ve markalaşmanın desteklenmesi
- ✓ Uluslararası, ulusal ve yerel etkinliklerin artırılması
- ✓ İhtiyaç duyulan bilgi, beceri ve niteliklere uygun bireylerin yetiştirilmesi için eğitim kurumları ve sektörler arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- ✓ Ar-Ge ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve Bilgi Paylaşım Ağının oluşturulması
- ✓ Fikri mülkiyet haklarının korunması

Bu doğrultuda İSTKA tarafından “Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı” kapsamında işletme ve kar amacı gütmeyen kurumların destek almaya hak kazanan projelerine 2010 yılında 7.500.000 TL, 2012 yılında 15.000.000 TL destekte bulunulmuştur. (URL-2)

İSTKA tarafından hazırlanan ve halen yürürlükte olan 2014-2023 İstanbul Bölge Planı’nda da yaratıcılığa bir önceki plana göre daha çok vurgu yapılmaktadır. Planın temel vizyonu “Yaratıcı ve Özgür İnsanlarıyla Yenilik ve Kültür Kenti: Özgün İstanbul”dur. Bu vizyona yönelik tanımlanmış olan üç temel ekseninden biri “Küresel Ekonomide Söz Sahibi, Yüksek Katma Değer Üreten, Yenilikçi ve Yaratıcı Ekonomi”dir.

Plana göre İstanbul ekonomisinin yenilik ve yaratıcılık odaklı büyümesi ve mevcut rekabet gücünün, yenilik ve yaratıcılığa elverişli bir ekonomik yapıya geçilerek artırılması hedeflenmektedir. Dolayısıyla İstanbul’un yenilik ve yaratıcılık odaklı ekonomik büyüme hedefi yaratıcı ve yenilikçi insanların yetiştirilmesi, Bölge’ye çekilmesi ve Bölge’nin yaratıcılık potansiyelinin artması üzerine kurulmuştur. Bu açıdan İstanbul, istihdamda yaratıcı ve nitelikli insanlar için bir çekim merkezi olmayı hedeflemektedir (İSTKA, 2014).

Plan kapsamında geliştirilen stratejilerden biri “İstanbul’un ekonomik anlamda küresel çekim merkezi olması”dır. Bu strateji altında belirlenen hedeflerden biri de “Yerli ve uluslararası nitelikli ve yaratıcı işgücünün çekilmesi için İstanbul’da yaşam kalitesinin iyileştirilmesi” olarak belirlenmiştir.

Bir diğer strateji “İstanbul’un küresel rekabet gücünü ortaya koyabileceği ve uluslararası değer zincirinde yüksek katma değerli işlevler edineceği sektörlerde uzmanlaşması ve bu sektörlerin geliştirilmesi”dir. Bu strateji altında belirlenen hedeflerden biri “Katma değeri, teknoloji ve bilgi yoğunluğu yüksek ürün ve hizmetler için Ar-Ge, yenilik ve yaratıcılık odaklı üretim yapısının benimsenmesi”dir.

Planda yaratıcı endüstrilere referans veren stratejilerden bir diğeri “Kentsel imajın iyileştirilmesi ve tanıtımı için önemli yerel imkan ve değerlerin korunarak kullanılması, ilgili hizmetler ve altyapının iyileştirilmesi”dir. Bu strateji kapsamındaki hedeflerden biri “Film, moda, tasarım, radyo ve televizyon, yayıncılık gibi yaratıcı endüstrilerin tanıtımında daha etkin kullanılmasının sağlanması”dır.

Plan kapsamında İstanbul’un Öncelikli Hizmet Sektörleri tanımlanmıştır. Bu sektörler finansal hizmetler, bilgi ve iletişim, turizm ve kültür, üst düzey hizmetler, lojistik medya, eğitim yaratıcı endüstriler, sağlık, gayrimenkul ve inşaat olarak belirlenmiştir (İSTKA, 2014:123).

2014-2023 İstanbul Bölge Planı’nın yürürlüğe girmesinden bu yana “Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı” kapsamında 2015 yılında 20.000.000 TL, “Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı” kapsamında 2016 yılında 50.000.000 TL, 2018 yılında 80.000.000 TL destek verilmiştir (URL-2).

İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı ve 2014-2023 İstanbul Bölge Planı’nda yaratıcılığa yapılan vurgu İstanbul için önemlidir. 2010-2013 planında yaratıcı endüstrilerin desteklenmesine yönelik bir vurgu görülürken 2014-2023 planında yaratıcılık sadece yaratıcı endüstriler özelinde değil kentin ve kentlilerin yaratıcı kapasitesinin yükseltilmesi gibi genel bir düzeyde ele alınmıştır. İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan planlarda yaratıcı endüstrilere yapılan vurgu kadar ajansın son yıllarda destek programları ile gerek firmalara gerekse kar amacı gütmeyen kuruluşlara verdiği destekler dikkat çekicidir.

İBB ve İSTKA gibi temel aktörler dışında İstanbul’da yaratıcı endüstriler alanında söz sahibi olan birçok kişi, kurum ve kuruluş vardır. İstanbul’da yaratıcı sektörlerde çalışan herkes, yaratıcı sektörlerin çalışanlarını temsil eden meslek örgütleri ve diğer sivil toplum kuruluşları, bu alanlarda eğitim veren yüksek öğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri ve özel kurslarda çalışan eğitimciler, teknoparklar, kuluçka merkezleri, maker lab’ler gibi yaratıcı platformlar bunlardan bazılarıdır.

Yaratıcı Endüstriler Konseyi bu aktörlerin bir çoğunun biraraya gelerek oluşturduğu bir konseydir. Kurucu üyeleri ETMK- Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu Derneği, GMK- Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği, İDA- İletişim Danışmanlığı Şirketleri Derneği, DPİD- Doğrudan Pazarlama İletişimcileri Derneği, RD- Reklamcılar Derneği, RY- Reklam Yapımcıları Derneği, RYD- Reklam Yaratıcıları Derneği, TÜHİD- Türkiye Halkla İlişkiler Derneği, Sergileme ve Stand Tasarımcıları Derneği, MTD – Moda Tasarımcıları Derneği ve TESİYAP - Televizyon ve Sinema Filmi Yapımcıları Derneği’dir.

YEKON (2014) tarafından İstanbul’da yaratıcı endüstriler üzerine “Yaratıcı İstanbul Atölyeleri” başlığıyla bir dizi etkinlik düzenlenmiş ve bu etkinliklerin sonuçları kitaplaştırılmıştır. Bu kapsamda düzenlenen atölyeler Yaratıcı Ekonomi Çalışmaları Atölyesi, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi, Fikri Mülkiyet Hukuku

Atölyesi ve Beyoğlu Üretici Ve Yaratıcı Endüstrileri Buluşurma Atölyesi'dir. Özellikle 2013 senesinde düzenlenen "Yaratıcı Ekonomi Çalışmaları Atölyesi" İstanbul'da yaratıcı endüstrilerin ekonomiye etkileri üzerine durumun tespit edilmiş olması açısından önemli bir veri oluşturur.

Bu atölye kapsamında TÜİK'ten derlenen verilere göre 2011 yılında İstanbul'da yaratıcı sektörlerde çalışan birey sayısı Türkiye'de yaratıcı sektörlerde çalışan birey sayısının %52,4'ünü teşkil etmektedir. İstanbul'da yaratıcı sektörlerde elde edilen ciro, Türkiye'de yaratıcı sektörlerde elde edilen cironun %74,5'idir. Ayrıca yaratıcı sektörlerde çalışan birey sayısının toplam istihdam içindeki payının Türkiye ortalaması %1,09 iken İstanbul'da %3,28 olduğu görülmektedir(URL-3).

Atölye çalışmaları sonucunda İstanbul'da yaratıcı endüstrilerin geleceğine ilişkin ortaya konan öneriler üç ana başlıkta toplanmıştır: "Yaratıcı endüstri merkezleri ve sanal portal", "fonlar" ve "kampanya". Önerilen yaratıcı endüstri merkezleri ile yaratıcı sektörlerde çalışanların hem üretim yapabilecekleri hem de biraraya gelerek fikir paylaşımında bulunabilecekleri merkezler oluşturulması düşünülmüştür. Bu merkezlere ek olarak bu merkezlerin sanal karşılığı olarak düşünülen bir portal kurulması önerilmiştir. Fonlar başlığı altında belediyeler, bankalar ve özel şirketlerin yaratıcı sektörlerde destekte bulunmasını teşvik eden yöntemler ortaya konmuştur. Kampanya başlığı ise yaratıcı mesleklerin gençlere tanıtılmasını ve toplum genelinde bilincin artırılmasını hedeflemektedir.

Uluslararası düzeyde değerlendirildiğinde İstanbul özellikle kültürel ve tarihi mirası ile dikkat çekici bir konumdadır. 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olan kentte bu kapsamda 2010 yılı boyunca ağırlıklı olarak kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmiş, öte yandan yaratıcı endüstrilere yönelik kalıcı kazanımlar elde edilmemiştir.

2017 yılı itibarıyla İstanbul UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı'na "Tasarım Kenti" sıfatıyla katılmıştır. UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı web sitesinde yer alan tanıtım metninde İstanbul'un canlı etkinlik programına vurgu yapılmış, her yıl İstanbul Tasarım Bienali, Design Week Turkey, Fashion Week Istanbul gibi uluslararası tanınırlığa sahip 20'den fazla tasarım etkinliğinin gerçekleştiği belirtilmiştir. Ayrıca kentin 41 kongre merkezi ve 225 sanat galerisi, tasarım ile ilişkili eğitim programları sunan 27 üniversite ile güçlü bir kültür altyapısına sahip olması önemsenmiştir. Metne göre inovasyon ve yaratıcılık İstanbul'un vizyonu ve son dönem politikalarının temelindedir. Yaratıcı endüstrilerin Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı, İstanbul Kalkınma Ajansı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklendiği belirtilmektedir. Ayrıca Yaratıcı Endüstriler Konseyi'nin (YEKON) ise kentlilerin yaratıcı endüstriler üzerine farkındalığını arttırdığı öne sürülmüştür (URL 4).

İstanbul'un UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı'na dahil edilmesiyle başlatılacak projeler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- ✓ Kentin güncel meselelerini tartışmak üzere küresel ölçekte tasarımcıları ve yaratıcı sektörleri biraraya getirecek bir platform olan "Tasarım Kenti İstanbul Zirvesi"ni organize etmek.
- ✓ Tasarım ve zanaati biraraya getirerek birlikte yaratım sürecini destekleyecek "Usta ve Tasarımcı" programını başlatmak.
- ✓ İstanbul'da yaratıcı endüstriler, tasarım, zanaatlara yönelik yazılı, görsel ve işitsel geniş kapsamlı ve güncellenen bir envanter oluşturmak üzere bir belgeleme programı başlatmak .
- ✓ Tasarım ekosistemindeki paydaşlar için bir üs niteliği taşıyacak olan İstanbul Tasarım ve İnovasyon Merkezi'ni kurmak
- ✓ Sürdürülebilir mimarlık, yeşil teknoloji ve akıllı kentlere yönelik ortaklıkları desteklemek.
- ✓ Meksiko ile birlikte tasarım yaklaşımları, fırsatları ve zorluklarının paylaşılacağı Yaratıcılar Arası Öğrenme Programı'nı geliştirmek

İstanbul'un imajı ve tanıtımına yaptığı katkı önemli olmakla beraber tasarım kenti olarak UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı'na dahil olmanın sağlayacağı kalıcı kazanımlar olan projelerde henüz hedeflenen projeler arasında yalnızca İstanbul Tasarım Zirvesi Düzenlenmiştir (URL-5)

4. SONUÇ

İstanbul, Türkiye'de yaratıcı endüstrilerin en çok yoğunlaştığı kenttir. Öte yandan halen ekonomik kompozisyonda sanayinin önemli bir paya sahip olduğu kentte yaratıcı endüstriler bu bağlam içinde değerlendirilmelidir. 1990'larda yaratıcı endüstrilerin büyük yükselişinin yaşandığı İngiltere'de sanayinin

payının büyük ölçüde düştüğü bir sektörel dönüşüm yaşanırken yaratıcı endüstrilerin oynadığı rol ile günümüz İstanbul’unda yaratıcı endüstrilere biçilen rolün birbirinden farklı olduğunu kabul etmek gerekir. İstanbul’da yaratıcı endüstriler sanayi yerine değil sanayiye destekler bir pozisyonda var olmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda İstanbul’daki yaratıcı sektörler değerlendirilirken yaratıcı sektörlerin üretim, istihdam, ihracat vb. hacimlerini değerlendirmek yetersiz bir sonuç verecektir. İstanbul’daki yaratıcı sektörlerin ilişkide oldukları sanayi alanına verdikleri katkıyı ve bu sanayi alanının hacmini de değerlendirmek gerekir. Bu çerçeveden bakıldığında İstanbul’un yürürlükte olan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda kritik öneme sahip olduğu düşünülen dört yaratıcı sektör arasında tekstil ve moda tasarımı sektörü, İstanbul için en büyük ekonomik hacme sahip sektörlerden birisi olan tekstil ve hazır giyim sanayisine verdiği katkı ile diğer yaratıcı sektörlerden farklı bir konumdadır. Film sektörü İstanbul’da yerleşmiş bir geleneğe sahip bir sektör olarak günümüzde oldukça büyük bir ekonomik hacme ulaşmıştır ve İstanbul’un en önemli yaratıcı sektörleri arasındadır. Yazılım sektörü ise özellikle son yıllarda giderek yükselen dijital oyun sektörü ile birlikte kendine önemli bir yer edinmiştir. Festivaller ve etkinlikler ise hem İstanbul’da yaratıcı endüstrilerin önemli bir bileşenidir hem de yaratıcı sektörlerde çalışanların biraraya gelmesi için önemli bir ortam oluşturmaktadır. 2020 yılından bu yana küresel salgın sürecinde eskiye göre önemli bir küçülme göstermiş olsa da festivaller ve etkinlikler İstanbul’da potansiyelini halen sürdürmektedir.

Yaratıcı endüstriler açısından Türkiye’nin en yüksek potansiyele sahip şehri İstanbul’dur. Öte yandan bu potansiyelin değerlendirilmesi ve yaratıcı endüstrilerin kentte hak ettiği yeri bularak uluslararası düzeyde rekabet gücünün artması için yaratıcı endüstrileri desteklemeye yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. İstanbul için geliştirilmiş yaratıcı endüstrilere yönelik herhangi bir politika dokümanı oluşturulmamıştır fakat İstanbul’un en temel planlama dokümanı olan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda kültür endüstrileri ve yaratıcı endüstrilere yönelik ortaya konmuş hedefler vardır. Bununla beraber başta İstanbul Kalkınma Ajansı olmak üzere çeşitli kurumlar tarafından verilen fonlar aracılığıyla İstanbul’da yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi desteklenmektedir. İstanbul’da yaratıcı sektörlerle yönelik stratejilerin zenginleşmesi ve yaratıcı endüstrileri odağına alan bir strateji dokümanının oluşturulması özellikle yerel yönetimin öncelik vermesi gereken bir gündem olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. & Horkheimer, M. (1943). *Kültür Endüstrisi: Kitlelerin Aldatılışı Olarak Aydınlanma, Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi: 47-108*, İletişim, İstanbul
- Aksoy, A.; Enlil, Z. (2011) *Kültür Ekonomisi Envanteri İstanbul 2010*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Benjamin, W. (1968) *Illuminations : essays and reflections*, New York: Schocken Books, 1968. (217-253)
- Boyle, M. (2006) “Culture in the Rise of Tiger Economies: Scottish Expatriates in Dublin and the ‘Creative Class’ Thesis”, *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol 30.2, s. 403-426
- Cunningham, Stuart D. (2002) “From cultural to creative industries: Theory, industry, and policy implications” *Media International Australia Incorporating Culture and Policy: Quarterly Journal of Media Research and Resources*, s. 54-65.
- Enlil, Z., Evren, Y., Dinçer, İ. (2011) *Cultural Triangle and Beyond: A Spatial Analysis of Cultural Industries in Istanbul*, *Planning Practice & Research*, 26:2, 167-183
- Enlil, Z. & Evren, Y. (2011) *İstanbul İçin Yaratıcı Kent Söylemini Tartışmak, Yaratıcı İstanbul Yaratıcı Sektörler ve Kent*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, (19-29)
- Evans, G.L. (2009). *Creative Cities, Creative Spaces and Urban Policy*. *Urban Studies* 46(5/6), 1003–1040.
- Evren, Y., Z. Enlil, İ. Dinçer, (2010) *Kültür Endüstrilerinin Türkiye için Potansiyelleri ve Kültür Politikasındaki Yeri*, *Mimarist*, 2010/1, S:35, ss: 31–36
- Florida, R., (2002) *The Rise of the Creative Class*. Basic Books, New York
- Gertler, M. (2004). ‘Creative Cities: What Are They For, How Do They Work, and How Do We Build Them?’, *Canadian Policy Research Networks*
- Gwee, J. (2009) “Innovation and the Creative Industries Cluster: A case study of Singapore’s Creative Industries” *Innovation: Management, Policy & Practice*, 11, s.240-252

- Hall, P. (2000) "Creative Cities and Economic Development", Urban Studies, Vol. 37, No. 4, 639–649
- İBB (2009) 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul
- İSTKA (2010) 2010-2013 İstanbul Bölge Planı, İstanbul Kalkınma Ajansı
- İSTKA (2014) 2014-2023 İstanbul Bölge Planı, İstanbul Kalkınma Ajansı
- Landry, C., (2000), The Creative City A Toolkit For Urban Innovators, Earthscan, Londra
- Lazzeretti, L., Capone F., & Seçilmiş, I. E. (2014): Türkiye’de Yaratıcı ve Kültürel Sektörlerin Yapısı, Maliye Dergisi, Sayı 166, Ocak-Haziran 2014
- Lazzeretti, L., Capone F., & Seçilmiş, I. E. (2015): In search of a Mediterranean creativity. Cultural and creative industries in Italy, Spain and Turkey, European Planning Studies, DOI: 10.1080/09654313.2015.1082979
- Miège, B. (1989) The Capitalization of Cultural Production. New York: International General.
- Porter, M. E. (1995) The Competitive Advantage of the Inner City, Harvard Business Review, Mayıs-Haziran 1995
- YEKON (2014) Yaratıcı Endüstriler Konseyi, İstanbul Yaratıcı Ekonomi Çalışmaları Atölyesi Final Raporu, Proje Yürütücüleri:Doç. Dr. Asu Aksoy, Doç. Dr. Serhan Ada; Proje Koordinatörü: Funda Lena, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Kültür Politikaları ve Yönetimi (KPY) Araştırma Merkezi
- URL-1: <https://en.unesco.org/creative-cities/home>
- URL-2: <https://www.istka.org.tr/tr/destekler/destek-arsivi/>
- URL-3: <http://www.yekon.org/public/yaratici-ekonomi-atolyesi-raporu.pdf>
- URL-4: <https://en.unesco.org/creative-cities//node/1078>
- URL-5: <https://www.ibb.istanbul/arsiv/35249/dunyaya-yon-veren-tasarimcilar-istanbul-tasar>